

jesti i čitati (triptih)

petar vukov

JESTI SE MORA

u poslednjem broju
lokalnih novina
zapazih naslov
JESTI SE MORA

inspirisan njime
odlučih da pišem
pesmu-odgovor
CITATI SE MORA

sem na korist i lepotu
čina čitanja
želeh da ukažem
na jeftinoću knjige

jer iako je skupa
knjigu ne možeš
nikada nikada
pojesti sasvim

uvek ti ostaje
koji zalogaj
više

tekst sam napisao
i poslao listu
ali ipak nije
ugledao sunce

čitajući pesmu
uredniku osta
zalogaj —
ne više

SUNCOKRET

Klonula glava na živoj straži
s vratom svijenim sve do korenja,
dok vetar šešir žuti joj blaži
rosom zarudi ko mladoženja.

Hoće li dići olovnu glavu
sunčevom kaznom žed da joj poje
i giljotinom ovenča slavu
mirisnog ploda utrobe svoje.

Za princem zlatnim okrećuć lice
vrelinu soka u sebe slije.
Ko li će poneti znak ubice?
Sunce li kobnog Kaina grije

da smakne glavu s prosjačkog tela
što pred njim gizdav ne skida šešir?
Dželat je levom drži vrh čela,
zamahom desne sevnu zli košir...

Kad u ataru ponjava nlava
otkri šešire žutog stada,
suncokret naličjem svojim što spava,
moja je glava — shvatim tada.

JESTI I ČITATI

ipak nije isto
jesti i čitati

običan smrtnik
ne može ipak
da pojede knjigu
ko Mojsije

moderni pesnici
rade već na tome
da štampaju knjige
s koricama hleba

je li to san
o Apsolutnoj
Knjizi

tri pesme

veseljko vidović

ZAPIS

dvije lađe se ljube
uz obalu
galebovi ljubomorni
vrište
nebo pali zvijezde za ribare
školjke ištu sunce

JEDNOJ BIVŠOJ DJEVOJCI

da nam nije raskršća
više bi se puta sreli
slaveći slike naših djedova

ali nismo sračunati s formulom
na dnu sebe
iako smo ranjavani
na gradelima smrti

neuvažen je naš izgovor
u prezentu
a svaka buduća djelidba
bila bi jalova

MORE I GALEB

more se pokorilo plimi
galeb donosi vijesti o potopu mornara
obala krvari probodena munjom

dve pesme

nebojša janković

SAN INOKORESPONDENTA

hvala
na vašoj isporuci
s južnih mora

školjka je
u dobrom stanju
neoštećena
bez greške

na uvo kad stavi
čuje
Deveta Simfonija

vielen Dank
vrlo veoma
herzliche Gruesse

SVOJIM KOLIMA

proveri karburator
svećice, dizne
nivo vode
u hladnjaku

razmisli gde
zapitaj šta
nikad zašto

pregledaj dugmad
platinske prirode
pritegni prtljag

reci pa-pa kolegama
podvikni ženi
pogledaj još jednom gume
i nestani

strano telo

ufe harder

FILM I (Snimanje)

Film će te uhvatiti sad
i sad
ali dok govoriš
ne znaš nikada
kad.

U uglu kuće su cigle
komad gole zemlje među travom
hladni udari vetra
ili iznenadna prisećanja što prethode
katastrofama.
Na najjačem suncu
što te zaslepljuje
sumnjaš u sopstveno postojanje.

Film će te uhvatiti
dok govoriš
a da ne znaš
kad.

I ti se gubiš
u rupama prošlosti
u krtičjim hodnicima lavirinata
u vlatima trave
u pretpostavkama i predistorijama
i u suprotnostima
sa onim što si stvarno želeo da kažeš
da bi ga bolje kazao.

Film te hvata,
ne znaš kad
a posle je prekasno
da se išta promeni.

FILM II (Montaža)

Sada smo prošli kroz zid
u providne
prostore običnosti
gde noga ne nalazi oslonac

skočili kroz ogledalo
u ne-svet
do staklenih figura
i stubova soli

do zamrznutih gestova
u nepromenjivo lišće
zamenjivo poput registarskih kartica

Sada smo na
drugoj strani ekrana
u prostranstvima ne-bivanja
odakle se jedan glas večno
ponavlja

Ovde montiramo
sa časovničarskom strpljivošću
gotovu figuru

Pritisak na dugme: Gle
ume da se kreće
i govori.

STRANO TELO

Strano telo
usred sveg tog zelenog i žutog
plavog i mrkog
što šiba napred-nazad
telo
što se sklapa oko crnog neba
svelosti i belih lica
čiji ucveljeni glasovi
prekidaju jedni druge
i oko crvenog i narandžastog neba
obojenog u nekom drugom vremenu.
Strano telo zid
oko glasova
što se spatiču
na stazi između zelenog
i žutog i
požudne zemlje.

S danskog preveo Branko Petrović

miloš jovanović

DA JE ŽIV

Radovali smo se zajedno u hladu borovih senki čekali pticu vodonosu. U treptaj sunca pružali ruke zori pričali o Steriji i rekli: Da je On živ naslikao bi rečima rodoljupce dušogupce i kirjanje u novom zdanju da im vreme u žurbi ogedala ne zagubi.

biljana niškanović

ČITAOCU:

Ti sada hoćeš zabavu. I hoćeš mudrost. Hiljadu poena razuma. A, možda, već sutra, Zaboravićeš, odbaciti... Treba te dostići. Ti hoćeš, bez muke, u lepotu. Bez prljavih misli, Bez duše, u istinu. Slavan je tvoj pogled, A grlo puno odlikovanja, Za sopstvenu hrabrost. Ali, ni četa ljudi na odru, Ne odvodi te u dubine mraka. Da imaš nož, bio bi ubica, Koji ne shvata, koji, Tako beznažno ne shvata Samog sebe.

jovan petrović podunavski

NEZAVRŠENI RUČAK

To mi sad ručamo svoje okoštale reči. Gladni neispavani putnici i skriveni bojari na svečanom ručku. Muzike još nema, ali isto je. Taj smeh što se naslanja na zamagljen oltar ne nadjačava molitvu mužika kome upornom nogom stajem na oko. Prevaren predeo vremena rezervisan za svečani ručak. Već psuju zagoreo šci, kap medovine pre smeha. Srećni stradalnici i ovde kupuju zlatne zrake sunca i suvenire. Ovde još na svakom stolu piše: Za visoku kulturu usluživanja naplaćujemo pet posto više.

nove knjige

DR SONJA POPOVIĆ-ZADROVIĆ: „ETIKA I AKCIJA”, edicija „Ideje”, Zagreb 1978.

Knjiga dr Sonje Popović-Zadrovic **Etika i akcija** vrlo je iscrpna studija o životu i djelu Andre Malrauxa. Ona pomno prati put velikog pisca od njegovih prvih susreta s Indokinom i prvotnih političkih lijevih angažmana, preko njegovih oduševljenja i mazočaranja u jednom buntovnom vremenu, sve do njegove nedavne smrti. Analizirani su ne samo

svi njegovi radovi (uključujući i sva pothumno objavljena djela), već i mnogobrojni njegovi istupi i razgovori sa značajnim, gotovo ključnim ličnostima naše epohe. Malrauxovo strastveno ulaženje u prijateljskom dogadaje povijesnog razdoblja u kojem živimo i njegovi protreti situacija i ljudi koji ih nose, posebno su zanimljivi, upravo zato jer tim Malraux pristupa ne samo iz neke doktrinarnog opredjeljenosti, već, prije svega, kao izuzetno nadaren umjetnik čije izoštreno oko zapaža i ono što često drugima izmiče. Malraux nije ni poznavalac ljudi u onom smislu u kojem je to pisac koji gradi svoje sudove uglavnom na apriornoj općosti spoznaje, ili na određenoj shematskoj tipologiji i ideologiji pod koju supsumina pojedince, već je on često upravljani baš na neponovljivost individualnosti u svakoj ličnosti. Za njega je, na neki način, bitno ono atipično, pojedinačno koje je važan radi njega samog, radi njegove konkretne punoće života. Zato je zapravo Malraux, premda uvijek angažiran i opredjeljen, s onu stranu neke ideološke doktrinarnosti, a kao autentičan umjetnik, koji ne priznaje ustaljene kanone i valorizacije, i s onu stranu svake estetske normativnosti.

Često i bez onog „zašto” i „kako”, Malraux talko majstorski crta život i ljude što ga pokreću, ostavljajući ih kadikad metaknute u njihovoj egzistencijalnoj vlastitosti. Pa i njegovo divljenje tzv. velikim ljudima — kad se radi o Trockom, De Gaulleu, Mao Tse Tungu ili drugima — obojeno je također umjetničko individualnim odnosom, bez obzira na to što je Malraux — kako je jasno pokazala Sonja Popović-Zadrovic — također i uvijek bio etički određen i ljudski na djelu za progne, za smisleniji način života. Upravo je zato Malraux, koji se neprestano nalazi na mjestima gdje se nešto značajno zbiva, mogao ostaviti tako autentični, djelomično i potresni dokument o najbitnijim prevrtanjima, kulturnim i političkim dilemama, sukobima, usponima i padovima što se javljaju u jednom rastignanom svijetu i jednom buntovnom i još uvijek nedefiniranom ili nedovoljno oslikanom vremenu što nas okružuje.

Opće je poznato da je Andre Malraux u nas mnogo preveden i da postoji s pravom znan interes za njegova djela. Monografske studije o njemu, međutim, do danas u nas nema. Ovo je u tom smislu prva opširna analiza njegovog životnog opusa, koja, međutim, pokazuje i takvu falkografsku potpunost u pristupu i tako poznavanje građe na kakvom bi autoru mogli pozavidjeti i mnogo „veći narodi”.

Može se, bez ikakvog pretjerivanja, reći da je Sonja Popović-Zadrovic najbolji poznavalac Malrauxa u nas. Ona je svoje znanje njegovog literarnog i političkog djelovanja upotpunila i neposrednim razgovorima s tim toliko značajnim piscem.

Edicija **Ideje** je objavljivanjem ove značajne monografije o jednom od ljudi koji sačinjavaju svijest i savjest naše epohe, u svakom slučaju obogaćena izvanrednim, vrlo stručno i lijepo pisanim djelom.

D. G.

MIRJANA DRNDARSKI: »NARODNA BAJKA U MODERNOJ KNJIŽEVNOSTI«, »Nolit«, Beograd 1978.

Piše: Zoja Karanović

Nedavno je u okviru biblioteke **Nauka o književnosti** objavljena knjiga pod naslovom **Narodna bajka u modernoj književnosti**, koju je priredila i za koju je uvodnu studiju napisala Mirjana Drndarski. Ona je posvećena ispitivanju transformacije bajke u umetničkoj književnosti.

Uvodni deo predstavlja priredivačev polkušaj da, oslanjajući se na fundamentalnu literaturu o ovoj problematici, definiše bajku kao žanr i opiše neke njene osnovne karakteristike. Autor, također, komentariše literaturu o ovim složnim pitanjima. Sve ovo je učinjeno da bi se istraživanja koja su objavljena što bolje dokumentovala. Mirjana Drndarski, zapravo, želi da pokaže kako se bajka transformiše u umetničkoj književnosti. I posebno se osvrnula na recepciju bajke u ro-

manjizmu i simbolizmu, zatim se okreće pitanjima vezanim za transformaciju bajke u delima pojedinih autora. Ona želi da ukaže na različite elemente bajke koje su neki pisci iskoristili u svom stvaralačkom postupku, imajući u vidu da je (svako pojedinačno delo svet za sebe i da ga (tako treba i ispitivati. Mirjana Drndarski daje primere dela različitih po žanrovskoj strukturi, stilu, nacionalnim pripadnostima i senzibilitetu.

Hanelino vaznesenje Gerhanta Hauptmanna ona vidi kao delo u kome se bajka suprotstavlja stvarnosti i smatra da halucinacije junakinje ove drame predstavljaju svet bajke, koji pisac svesno suprotstavlja surovnoj socijalnoj stvarnosti. Ujedno, ona smatra da junakinja ima i neke attribute likova iz bajki, da i ona, kao i junaci bajke, traži sreću. Čini se da je ova poslednja paralela nešto uopštena, jer junaka bajke zapravo ne određuje način na koji traži za srećom, nego samo traženje kao takvo.

Priče iz davnine Ivane Brlić-Mazuranić su takođe napisane pod uticajem bajke. Mirjana Drndarski smatra da se to ovde može pratiti u stilu i mitu pripovedanja i u formulativnom prikazivanju. O ovom je već nešto ranije pisala i Maja Bošković-Stulli, na čiji se rad Mirjana Drndarski delimično i oslanja. Ujedno, ona govori i o elementima koji delo I. Brlić-Mazuranić razdvajaju od bajke.

U Čopićevoj ratnoj priči **Kurir pete čete** ovaj autor vidi umetničku bajku za decu. Bajkolikost se, po njenom mišljenju, očituje kroz tri teška zadatka koji se postavljaju pred dečaka, junaka priče. Strukturalno se ovi zadaci zalista mižu gradacijski kao u bajci, samo im je kvalitet sasvim drugačiji. Istraživača asociira na bajku i sretan završetak priče.

Karel Čapek, koji se i teorijski bavio ispitivanjem bajke, u svom književnom stvaralaštvu takođe koristi neke postupke karakternistične za nju. Upravo te postupke nastoji da predoči Mirjana Drndarski. Otkriva ih na nivou naracije. Kao primer joj je poslužila **Velika policijska bajka**, gde se svet bajke sukobljava s modernim vremenom. Talko se postižu komični efekti, a bajka, po mišljenju autora, na taj način poprima satirična obeležja.

Domanovićevu **Stradiju** Mirjana Drndarski razmatra kao satiru sfilistovskog tipa, koja u sebi sadrži i elemente bajke. Ona smatra da Domanović, gradeći svoju satiru, ne polazi direktno od strukturalnih elemenata narodne bajke. Bajka se ovde očituje u junakovom traganju za otadžbinom, u neočekivanosti događaja, dok u satiri otkriva elemente anti-bajke, što je jedno od njenih obeležja.

Problemom anti-bajke ispitivač se pozabavio i u Kafkinom **Preobražaju**. Osnovni motiv transformacije čoveka u životinju, koji se javlja u ovom delu, veoma je čest u bajci. Mirjana Drndarski i polazi od ove konstatacije. Samo, dok se ljudi u bajci pretvaraju u životinje začaravanjem, pod uticajem natprirodnih bića u Kafke je to drugačije. Ovo autor nastoji da objasni. Zbog kratkoće rada i fragmentarnosti zaključaka, čini se da je ovaj polkušaj ostao torzo.

U Andrićevom poetskom svetu Mirjana Drndarski takođe otkriva elemente bajke i definiše ih kao prekinutu bajku o čoveku samotniku. Kao primeri za analizu poslužile su joj dve Andrićeve pripovetke: **Zmija** i **Corkan i Švabica**. Elemente bajke otkriva na nivou likova. Na žalost, i ovaj rad je ostao nedorečen i možda upravo zbog toga nedovoljno ubedljiv.

Posmatrana u celini, uvodna studija ove knjige je po kvalitetu analiza i zaključaka dosta heterogena. Tamo gde su veze bajke i literarnog lika dosta čvrste i gde ih je jednostavnije prepoznati, Mirjana Drndarski lakko polazi za rukom da ih identifikuje i opiše. Talkav je slučaj s pomenutim **Pričama iz davnine** I. Brlić-Mazuranić. Tamo gde su one slabije, dalje je teže prepoznatljivije, njeni su zaključci nedovoljno argumentovani i manje sigurni.

Drugi deo knjige je dvoslojan.

U prvom njegovom delu predstavljani su, kako i sam priredivač kaže, „članci koji su nezaobilazni kada se proučava bajka”. Ti se